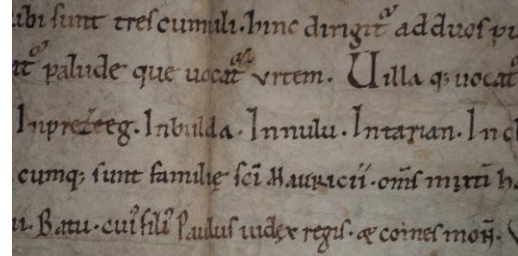
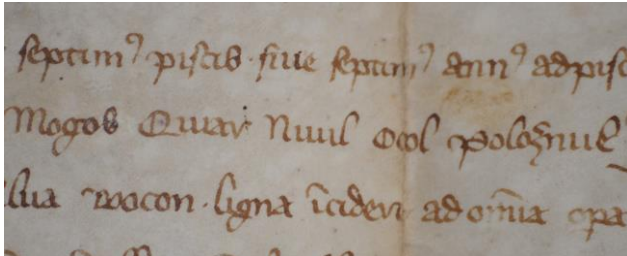

Nyúl község rövid történelme 1956-ig

1. **Honfoglalás előtt itt élő népek:** illírek, kelták (sírok), rómaiak (tárgyi emlékek), avarok, frankok (i.sz.791) , morvák
2. **A község első írásos említései a Bakonybéli Apátság birtokfelsorolásaiban:**
1037 Nuul, 1086 Nulu

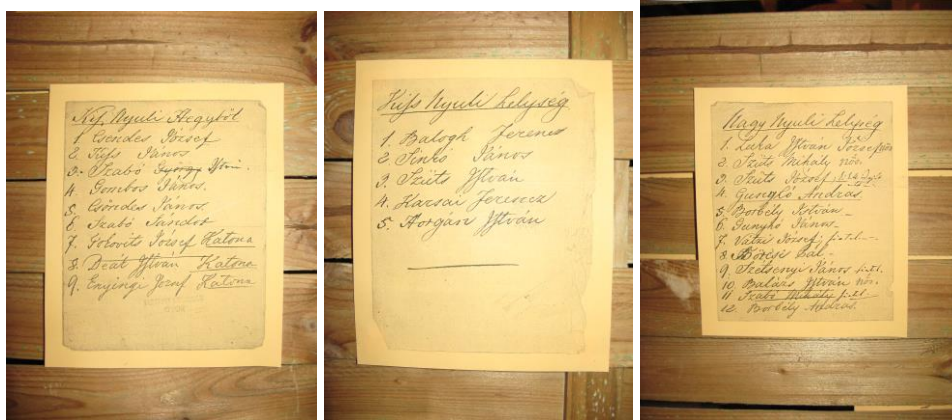
3. **Zavargások:** III. Henrik betörései (1043,1044,1051), pogánylázadás (1047 Vata), I.András és Béla csatározásai (1060), besenyők (1075) és keresztések átvonulásai (1096-1147), II. Ottokár cseh betörései (1271-72)
4. **Albeus összeírása** szerint (1237-40) **szőlőművesek** lakták az itt levő apró falvakat.
5. A **tatárdúlás** 1242-ben Pannonhalmánál ért véget. (1252-ben Nwl a neve)
6. **Warasnyul** (1353), és **Nyulfyl** (1367) néven említik az Anjou-korban. Egyházi szőlőbirtokosai ekkortájt: Pannonhalmi Apátság, városlödi karthauziak, Győri Püspökség.
7. A **Török támadások** idején (1529-1683) a környék elnéptelenedett (1606-tól pusztai járás) Török közigazgatás bevezetésével (1543) a lakosság kétfelé adózott. Győr eleste után (1594-98), az egyes falvaknak külön török földesura volt. Kis- Nagy- és Káptalannyúl neve külön szerepel a portai összeírásokban. (1619) Bocskai és Bethlen hadainak átvonulásai. (1605, 1621)
8. A **Mária-szobrot** a török kivonulást követően emelték (1686)
9. **Heister labanc (rác) csapatai kifosztották és felgyújtották a falut** a koroncói csata után, mert a kurucokkal rokonszenvező nyúliak nem voltak hajlandók a győri labancvár megerősítésénél a robotot elvégezni (1704)
10. Újjá épült a török időkben elpusztult templom (1698), amely később (1760 táján) leégett. A **Szent Donát-kápolna** szentély részét 1710-ben emelték. A **kereszteltek anyakönyvét** 1718 óta vezetik Nyúlon. Az **első iskolamestert** 1719-ben említik
11. Pusztulások: Pestisjárvány (1739), földrengés (1763), kolerajárványok (1831, 1873)
12. **A mai barokk templom építése**
Az É-D irányba tájolt 35 m magas tornyú épület **1774-78 között épült**. **Terveit** valószínűleg Hefle Menyhért készítette, **Fritsch A. Ferenc** magyaróvári építőmester **volt a kivitelező**. Az építéshez a pénzt a királyi udvari kamara biztosította. A felszentelésre Mária Terézia **Kornberger Mátyás** püspököt küldte el, aki az új templom számára magával hozta **a királynő ajándékait**: Krisztus keresztjének egy darabját ereklyetartóba zárva, (amit a császárnő XIII. Kelemen pápától kapott 1763-ban) és egy 1750-ből való szép kelyhet. A **főoltár, a szószék és a padozatot Hefele Menyhért elgondolását tükrözi**. **A templom képeinek és freskóinak elkészítésére (1785-86)** Szily János szombathelyi püspök (a templom akkori kegyura) kérte fel **Dorfmeister Istvánt**, korának 2. leghíresebb hazai festőjét, a templom képeinek elkészítésére. Az **oltárképek** 1785 telén, a mintegy 200 m²-nyi felületet kitevő **freskók** pedig 1786 áprilisától június elejéig készültek el.

A főoltár 2,5 x 5 méteres képe az ó- és újszövetség főbb személyeinek ábrázolásával a **Mindenszentek** „bemutatására” vállalkozik, a mellékoltár képe pedig Krisztust ábrázolja a keresztfán. A főoltár fölötti freskón **Szent István első vértanú megdicsőülése**, a mennyezeti képen pedig **Szűz Mária megkoronázása** látható. A sekrestye felőli oldalon **Loyolai Szent Ignác**, a vele szembeni oldalon pedig **Szent Norbert diadalának** 5,5 x 2,5 méteres freskója díszíti a templomot.

13. **A franciák a kismegyeri csata után** (1809. június 14.) 112 grazi osztrák katonát tartottak fogságban a nyúli pincékben, kivégzésüket sikerül elhalasztatni, majd Franciaországba kerültek fogságba és egy év múlva szabadultak.

14. **Részvétel az 1848-49-es szabadságharcban:**

Jelasics vesztes seregének átvonulása a községen. (1848.9.30.) Kossuth győri toborzóbeszéde (1848.10.21.) hatására Nyúlon is **26-an léptek be az őrseregbe.**

15. **Örökváltság** keretében 38 000 pengőforintért a **szőlők megvétele** (1856.10. 20.)

17. **Iskolaépítések:** 1873 (Petőfi u.), 1896 (Héma u.), 1904 (Alsó-Héma)

18. A **Püspöki présház** 1880-ban épült

19. **Községegyesítések** (1884.okt.19.)

Nagynyúlfalu+ Kisnyúlfalu+Káptalannyúl=**Nyúlfalu**

Nagynyúlhegy+Kisnyúlhegy=**Nyúlhegy**

20. **Filoxéravész** pusztította el a szőlőket (1888-tól)

21. **Kivándorlási hullám Amerikába** (1891-1914 közt kb. 370-400 fő)

22. **Vasútépítés** 1896-ban, az állomás 1942-ben épült.

23. **Részvétel az I. Vh.-ban**

Nyúlfalu 300 katonát adott ebből 45 halt meg

Nyúlhegy 400 katonát adott ebből 70 halt meg

24. A Győri **Ágyúgyár ágyúit a nyúli pincékben rejtették el**, de árulás miatt a román megszállók megtalálták (1919)

25. Az 1916-ban elvitt **3 db. harang pótlása** (1924)

26. **Kultúrház** épül (1925)

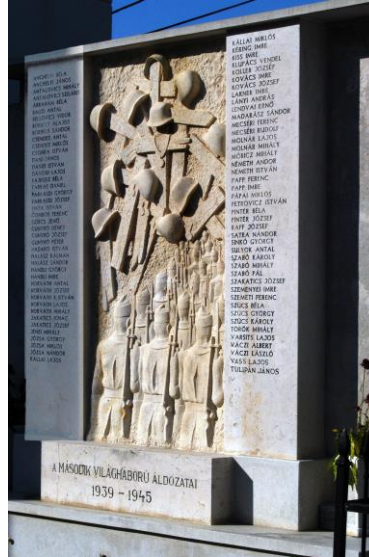
27. **Községháza** épül (1929)

28. A Szent Imre-telep (ma **Dózsa-telep**) kialakítása (1930)

29. A **Szurdik gátrendszerének** megépítése (1935)

30. **Faluegyesítés:** Nyúlfalu+Nyúlhegy= Nyúl (1940)

31. **Tűzvész** Kisnyúlon (1942)

32. Részvétel a 2. világháborúban

123-an estek el (a hősi emlékoszlopon 88 név van)

Barbár orosz légitámadás Nyúlon egy vonat ellen 1944. novemberében (18 halott)

1945. február 21-én egy előbb Bécsnél, majd Győrnél újra meglőtt amerikai Liberátor repülőgép zuhant le Nyúl és Écs között a Szent Páldombnál. A 11 fős személyzetből hárman életüket vesztették.

Hadifoglyok (köztük Radnóti) és a front átvonulása a községen (1945. március 27-28.)

33. Földosztás

A Prépostság, a Szombathelyi Papnevelde és a Székeskáptalan földjeit mérték szét. (452 család kapott 539 hold földet osztottak ki.)

A Rákos-dűlőben levő 11 holdas Markovszky-kertből lett a **Hunyadi-telep 45 háza,**

A Győrújbarát szélén levő Paptag kiosztásából jött létre a **Rákóczi-telep 123 háza**

34. A forradalomkor a tanácsházából kiszórták az iratokat. (1956. október 23)

AZ UTÓBBI 70 ÉV TÖRTÉNESEI RÉSZTERÜLETENKÉNT

Hírközlés

Új posta épült (1980)

Vezetékes telefon meghirdetése (1989. május 31., bővítése 1993-ban)

Az iskola épületében Teleház nyílt. (2005)

Kábel TV

Közművelődés, gyermekintézmények

Megnyílt az **óvoda** (1965)

Új könyvtár nyílt (1968. nov. 24-én és 1990-ben zárták be.)

Új iskolát adtak át (1971. szept. 1-én)

(Az albeli és a hegybeli iskola 1967-ben szűnt meg, a falusit 2024-ben bontották le.)

Márton Lakóotthon 2004. okt. 4-én nyílt meg (2002-2004 közt épült)

Az **Aranykapu óvoda** új épületet kapott (2005. aug.25-én)

Új szárnyal bővítették az iskolát (2006) (informatika, nyelvi labor, teleház)

Nyuszi **bölcsőde** átadása (2011)

Az iskola akadálymentesítése, felújítása. (2011)

Az óvódaudvar és játékeinak átadása (2025)

Sport

Felépült a **sporttelep** (sakk, foci, tekecsapat működött) (1967)

Sípálya létesül a Bereklapos felett (1969-70)

Elkészült **az iskola tornaterme**. (1983)

A sportpálya mellett új kétsávos **tekepályát**, nyolcállásos **lőteret** és amatőr rádiós forgalmazó szobát adtak át.(1986)

Műfüves sportpályát avattak. (2012. dec. 14.)

Lelátó átadása

Egészségügy

Faluház, benne **orvosi rendelők** felavatása (1991. március 2.)

Gyógyszertár létesült a Kossuth u. Szabadság u. sarkán (1962-ben)

Új gyógyszertár épült, amely ma közösségi ház. (1982)

Új épületbe költözött a gyógyszertár. (2012)

Orvosi rendelők felújítása (2018)

Egyházközség

A **templom külső-belső felújítása** (1976-82)

Új stációképeket készített Samodai József. (1981-ben)

Új ravatalozó épült (1991)

A **temető** első komoly **felmérése** (Tájképezés Kft) (2003)

A **templomban** teljes **külső-belső felújításra** került sor **Gábor Jenő** irányításával 61,5 millió forint értékben (2004-től 2007)

Szent Donát-kápolna felújítása két lépésben. (2007-9)

Megalakul a **Nyúli Karitás Szervezet** (2008)

Út menti keresztek felújítása (2007-2014)

Temetői harang felszentelése (2016)

A templomi **harangokat működtető szerkezet és az orgona felújítása**.(2022)

Szűzanya szobor felszentelése (2024)

Temetőkapu felújítása, temetői parkoló átadása (2024)

Temetői ravatalozó tetőcsere (2024)

Közbiztonság

Új tűzoltó szertár alapkövetétele (1979) 1980-ban adták át.

Polgárőrség alakult (1997)

Civilszervezetek

Majorette csoport alakult. (1997)

Megalakult a **Nefelejcs Nyugdíjasklub.**(1984 novemberében)

Megalakult a **Polgári Kör** (2002.08.16.)

A gyógyszertár régi épületét civil szervezetek kapták meg (2012)

A Nyúli Értéktár Bizottság megalakulása (2013)

Gazdaság

Megalakul az **első TSZCS** (1951)

Takarékszövetkezet alakul (1958)

Erőszakkal létrehozták az **Új Élet TSZ-t.** (1959)

A **Hidrostal** szivattyú üzemét létesített Nyúlon (1991)

A **Hungaroplan Kft.**, ponyvagyártó üzemét létesített Nyúlon (2000)

A **Pulai Fémforgácsoló Gépműhely** alapítása (2003)

A Mezőg. Szövetkezetben **5 terménytároló** épült 20 ezer t. befogadó térrel (2004-2008)

A német érdekeltségű **Hefter Hungary Kft.** települt Nyúlra (2005)

Tóth Lajos és Fidél **tejtermelő gazdasága** kapott helyet az egykori TSZ majorban (2006)

A Pannon-**Hidrostal** Ipari és Kereskedelmi Kft. **új üzemcsarnokot** avat (2013. február 12.)

A KSH **Rugógyára** megkezdte működését (2014 január)

Penny áruház megnyitása (2024.dec.12.)

Emlékhelyek átadása

II. világháborús hősi emlékmű felavatása (1991. május 11.)

A **Szent István park kialakítása, millenniumi kereszt felavatása** (2000)

Történelmi Emlékoszlopot avatott a Polgári Kör (2007.05.17.)

Trianon Emlékhely felszentelése (Polgári Kör) (2011.VI.3.)

A **Szent István tér rendbetétele** (2012)

Emléktáblák avatása:

Emléktáblával jelölték meg az **1809-es grazi foglyok** megmenekülését (2003)

Dr. Csendes Béla emléktábla avatása, a könyvtár névadásával összekötve (2021)

Domonkos István emléktáblák avatása (2016, 2017)

Szabó József emléktábla avatása az iskolában + képajándékozás (2025)

Kiállítások:

Községtörténeti kiállítás a 975. évfordulón (2012)

Az I. világháború kitörésének és befejezésének 100. évfordulóján (2014, 2018)

A II. világháború befejezésének 70. évfordulóján (2015)

A Szurdik szabályozás 70. évfordulóján (2015)

A község fennállásának 980. évfordulóján (2017)

Nyúlról szóló könyvek megjelentetése:

Nyúl nyelvkincse (1995)

Hegybeli, albeli, falusi és az új (2013)

Nyúli Útravaló (2014)

Történelem, nyelv, kultúra (2015)

Nyúl község 1000 éves történelmi fejlődése (2020)

Nyúl község nemzeti értékei (2021)

Nálunk az érték a mérték (2024)

Idegenforgalom:

A Kökörcsin-körút átadása (2009)

A Nyúli Keresztút átadása (2014)

A Lila-hegyi kilátó átadása (2018)

A Nyúli Helytörténeti Gyűjtemény megnyitása a hegyi kiállítóterben. (2023)

Közlekedés

Elkészült falut a hegyel összekötő köves út. (1954)

Útépítési munkák folytak a Szurdikban (1954)

Széchenyi utca kialakítása, az Incső aszfaltozása. (2003)

Jókai u. aszfaltozása

Buszvárók cseréje, buszmegálló kiépítése, zebrák létesítése (2010)

Felső-Cinege, Berek aszfaltozása (2011)

Körforgalmi csomópont épült a temető és a falu között (2012)

Benzinkút nyílt a temetői körforgalomnál (2012 karácsony előtt)

Potyondi út elkészítése (2014)

Az Alsó-Egese aszfaltozása (2013. július)

Vaskapu és a kiszélesített Szurdik aszfaltozása (2014)

Ipari elkerülő út átadása (2018)

A bicikliút átadása (2021)

A Potyondi út átadása (2023)

A Jókai utcai járda átadása (2023)

Kápolna utca szélesítése, árok befedésének elkezdése (2023)

Közművesítés

A villany bevezetése

1948-ban kezdték a faluban, 1956-ban a hegyben. Befejezése 1960-ban

Gázcserre telep épült (1968)

Vízmű társulat alakult (1979. november 20.)

Szennyvíz csatornatársulat alakult (1993. szeptember 21.)

Gázellátás megszervezése (1992-93)

Vízgondok elhárítása

Gátépítések folytak a **Szurdikban** (1960)

Újabb gátépítések a Szurdikban (1980)

A Szurdik partfalának kikövezése (2011)

Kossuth utcai vízvezető árok elkészítése (2014)

Kápolna utcai árok lefedése (félíg készült el) (2023)

Forrásmunkák:

Fehér Ipoly: Győr megye és város egyetemes leírása (1874)

Győr-Moson-Sopron közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék és Győr törv. hat. jogú, sz.kir. város részletes ismertetője és monográfiája az 1929-1930. évekre

Tavy Lajos: A nyúlhegyi vízmosáskötő munkálatok (1935)

Lengyel Alfréd: Pusztult falvak, eltűnt helynevek Győr megyében (1944)

dr. Ábrahám Imre: Nyúl nyelvkincse (1991)

Szabó Beáta: Hegybeli, albeli, falusi és az új (2012)

Az évszám-tár gyarapítása és pontosítása érdekében újabb és pontosabb adatokat e-mail címemre (nyuliszucs@gmail.com) bárkitől szívesen fogadok.

Szűcs Mihály